

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

“การให้การศึกษาถือว่าเป็นการให้สิ่งที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นการหล่อหลอมวางรูปแบบให้แก่บุชน ทั้งทางความรู้ ความสามารถ ทั้งทางจิตวิญญาณ ผู้มีหน้าที่ให้การศึกษาทุกตำแหน่งหน้าที่ จึงมีความรับผิดชอบอย่างยิ่งต่อชาติบ้านเมืองในการสร้างพลเมืองที่ดี” (พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วันพุธที่ 29 มิถุนายน 2520) (กรมวิชาการ. 2540 : 11) นอกจากนี้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของการวางแผนพัฒนาประเทศ เป็นแผนปฏิรูปความคิดและคุณค่าใหม่ของสังคมไทยที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม และมุ่งให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ได้ัญเชิญ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ ควบคู่ไปกับกระบวนการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ประเทศไทยยังคงต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในหลายบริบท ทั้งที่เป็น โอกาสและข้อจำกัดต่อการพัฒนาประเทศ จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมของคนและระบบให้สามารถปรับตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตและแสวงหาประโยชน์อย่างรู้เท่าทัน โลกาภิวัตน์และสร้างภูมิคุ้มกันให้กับทุกภาคส่วน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2549 : 1-2)

ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ที่มีการแข่งขันด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และศักยภาพของบุคคลในแต่ละประเทศ โดยหากประเทศใดมีสมรรถนะและขีดความสามารถสูงย่อมได้เปรียบและเป็นผู้นำอันโดดเด่นในเวทีการแข่งขันของโลก ซึ่งหากจะให้ประชาชนมีศักยภาพสูงสามารถแข่งขันได้ มีเพียงการศึกษาเท่านั้นที่จะเป็นทุนทางสมองและทุนของความสามารถ ซึ่งการศึกษา คือ กระบวนการเรียนรู้ การแก้ปัญหาและการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของมนุษย์ทุกคนตลอดทั้งชีวิต (วิเศษ ชินวงศ์. 2550 : 18) และประเทศชาติกับพัฒนาการของระบบการศึกษาต่างก็มีผลต่อกันในอันที่จะทำให้ต้องปรับเปลี่ยนให้มีความสอดคล้องกัน

นั่นคือ เมื่อมีการพัฒนาในด้านวิชาความรู้ ประเทศชาติก็เกิดการพัฒนาและเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ศิลปวัฒนธรรม ก็จำเป็นต้องมีการพัฒนาทางการศึกษาให้สามารถสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ (เกษม วัฒนชัย. 2546 : 4) ซึ่งคุณภาพพลเมืองประเทศใดที่พลเมืองได้รับการศึกษาอย่างถูกต้องและถูกวิธีการก็จะเพิ่มพูนศักยภาพการผลิตการบริการ ในปัจจุบันหลายประเทศมุ่งสู่สังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge base Economy) การจะไปสู่เป้าหมายนี้ได้ ประชากรหรือกำลังการผลิต และการบริการจะต้องมีความรู้ ความสามารถในด้านต่าง ๆ อย่างเพียงพอ (เฉลิมศักดิ์ นามเชิงใต้. 2552 : 11) ตลอดทั้งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2549 : 3-27) ซึ่งเป็นหลักในการปฏิรูปการศึกษา ทั้งการบริหารและการจัดการศึกษา ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายประการในสถานศึกษาที่เป็นหน่วยงานสำคัญที่มีผลต่อการปรับปรุงและพัฒนาการศึกษาให้บรรลุตามความมุ่งหมายของการจัดการศึกษา ตามมาตรา 6 ที่ว่าการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาต้องดำเนินการตามมาตราดังกล่าว เช่น เรื่อง แนวการจัดการศึกษา ได้แก่ มาตรา 22, 23, 24, 26 และ 30 เรื่อง การพัฒนาเทคโนโลยี ได้แก่ มาตรา 65 และ 67 เรื่อง การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา ได้แก่ มาตรา 9(3), มาตรา 47 และ 48 เรื่อง คุณภาพมาตรฐานครู ได้แก่ มาตรา 9(4) เรื่อง การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา ได้แก่ มาตรา 25 เรื่อง การกระจายอำนาจ ได้แก่ มาตรา 9(2), มาตรา 39 และมาตรา 59 เรื่อง งบประมาณที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้แก่ มาตรา 62 และเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ มาตรา 8(2), มาตรา 9(6), มาตรา 40 และมาตรา 57 เป็นต้น จากสาระสำคัญดังกล่าววันทนา เมืองจันทร์ (2544 : 21-25) ได้กล่าวสนับสนุนว่าการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ถือว่ามีความสำคัญยิ่ง เพราะกฎหมายฉบับนี้จะเป็นเครื่องมือสำหรับการปฏิรูปการศึกษา เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพคนตามความมุ่งหมายของการจัดการศึกษา โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องบริหารการศึกษาให้สอดคล้องกับเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษา คือ คุณภาพการศึกษาที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน ดังนั้นการปฏิรูปการศึกษาจำเป็นต้องดำเนินการที่ผู้บริหารและบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมมือกัน การปฏิรูปการศึกษาของชาติก็ต้องบรรลุผลแน่นอน ในส่วนของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2551 : 3) ระบุว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาไว้ในหมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ 4 แนวนโยบายด้านศาสนา สังคม การสาธารณสุข การศึกษาและวัฒนธรรม มาตรา 80(3) จัดให้มีการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก มาตรา 80(4) ส่งเสริมสนับสนุนการกระจายอำนาจ ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2551 : 11-41) ได้สรุปประเด็นปัญหาของการจัดการศึกษาไว้ ดังนี้ 1) ด้านคุณภาพผู้เรียน พบว่า สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ผู้เรียนขาดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยมีสาเหตุมาจากคุณภาพของครูและการขาดแคลนทรัพยากรสำหรับการเรียนรู้ 2) ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา พบปัญหาการขาดแคลนครู 3) ด้านการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา พบว่า การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอนของครูยังมีไม่มากและไม่เพียงพอ โดยมีสาเหตุมาจากครูขาดทักษะด้านเทคโนโลยี 4) ด้านการจัดระบบการศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา พบว่า ขาดความเชื่อมโยงระหว่างระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษากับการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน โดยมีสาเหตุมาจากขาดความพร้อมในการบริหารจัดการและจัดการเรียนการสอนให้ได้มีประสิทธิภาพ 5) ด้านการสร้างความเข้มแข็งของสถานศึกษา พบว่า สถานศึกษาขาดอิสระและความคล่องตัวในการบริหารจัดการให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การกระจายอำนาจยังไม่มีผลในทางปฏิบัติมากนัก โดยมีสาเหตุมาจากความไม่พร้อมของระบบเพื่อรองรับการกระจายอำนาจ 6) ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม พบว่า การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษายังมีไม่มาก โดยมีสาเหตุมาจากการเห็นความสำคัญและการสนับสนุนไม่มากนัก ขาดการรณรงค์ให้มีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง ซึ่งสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2551 : 41-55) ได้จัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพการศึกษา : ระเบียบวาระแห่งชาติ (พ.ศ. 2551-2555) ไว้ดังนี้ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเตรียมความพร้อมและพัฒนาการของผู้เรียน มีมาตรการคือ จัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้เกี่ยวข้อง พัฒนาหลักสูตรใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา มีมาตรการคือ การพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา มีมาตรการคือ พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาที่ง่าย ประหยัด และสะดวกต่อการเข้าถึง ส่งเสริมสนับสนุนการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและพัฒนาประสิทธิภาพการสอน

ของครู ยุทธศาสตร์ที่ 4 การจัดระบบการศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา มีมาตรการคือ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ ส่งเสริมสถานศึกษาพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน เพื่อนำผลมาใช้ในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษา ยุทธศาสตร์ที่ 5 การสร้างความเข้มแข็งของสถานศึกษา มีมาตรการคือ การกระจายอำนาจ การพัฒนาผู้นำ การเปลี่ยนแปลง และการส่งเสริมธรรมาภิบาล ยุทธศาสตร์ที่ 6 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม มีมาตรการคือ ส่งเสริมสนับสนุนและสร้างแรงจูงใจให้ผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการศึกษา ตลอดจนสนับสนุนการศึกษามากขึ้น

ลำดับต่อมาสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2552 ง : 1-55) ได้จัดทำรายงานผลการปฏิรูปการศึกษาในช่วง 9 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2542-2551) ซึ่งพบสาระสำคัญที่เป็นปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในหลายประเด็น ดังนี้ 1) ระดับการศึกษาปฐมวัย ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านสติปัญญาต่ำกว่าพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์และสังคม ระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษและวิทยาศาสตร์ลดลงอย่างต่อเนื่องทุกวิชาในช่วงเวลา 5 ปี และผลจากการทดสอบระดับชาติ พบว่า คุณภาพผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้น ซึ่งสาเหตุอาจเกิดขึ้นจากหลากหลายปัจจัย ปัจจัยหลักคือครู เนื่องจากการวัดและการประเมินผลไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ไม่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง ไม่สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง ไม่เน้นการฝึกให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์แก้ปัญหา นอกจากนี้ยังมีปัญหาขาดแคลนเชื่อมโยงระหว่างระบบประกันคุณภาพภายในกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา 2) โรงเรียนในชนบท ขาดแคลนครูเฉพาะวิชา 3) การกระจายอำนาจสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษายังไม่เป็นไปตามหลักการกระจายอำนาจที่แท้จริง 4) การเปิดสอนมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษาประสบความสำเร็จในด้านการสร้างโอกาสทางการศึกษา แต่คุณภาพการศึกษายังไม่สามารถรับรองได้ ทั้งคุณภาพของสื่อ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ และครู 5) การจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาผ่านสถานศึกษามากเกินไป ซึ่งเป็นการจัดสรรงบประมาณตามความต้องการ ปัจจัยการผลิต (input) ของสถานศึกษาไม่สัมพันธ์กับผลผลิต/ผลลัพธ์ (ผู้เรียน) ทำให้สถานศึกษาละเลยและ/หรือไม่ปรับกระบวนทัศน์ (paradigm) ในการให้ความสำคัญต่อการปรับประสิทธิภาพการบริหารจัดการและการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด และ 6) ผู้บริหารส่วนใหญ่ให้ความสนใจในการพัฒนาวัสดุอุปกรณ์ (Hardware) มากกว่าการนำเนื้อหาสาระในสื่อเทคโนโลยีและสารสนเทศ (Software) ไปใช้ในการเรียนการสอน และการพัฒนาผู้สอนให้มีความรู้ความสามารถเพียงพอในการนำเทคโนโลยีไปใช้ใน

การพัฒนาสื่อการเรียนการสอนและจัดกระบวนการเรียนรู้ นอกจากนี้ครูและนักเรียนนำความรู้ด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอนและการเรียนรู้ด้วยตนเองไม่มากนัก และสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2552 ค : ง) ได้รายงานสภาวการณ์การศึกษาไทยในเวทีโลก พ.ศ. 2550 ว่าถ้าพิจารณาผลการประเมินคุณภาพของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) พบว่า สถานศึกษาไม่ได้เกณฑ์มาตรฐาน สูงถึงร้อยละ 65 และในการสอบ O-NET/A-NET คะแนนที่ได้ก็ต่ำกว่ามาตรฐาน ในปีการศึกษา 2551 (สอบ พ.ศ. 2552) ทุกวิชาคะแนนไม่ถึงร้อยละ 50 โดยเฉพาะวิชาหลัก อังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ คะแนนเฉลี่ยต่ำมากอยู่ในช่วงร้อยละ 22-36 เท่านั้น เมื่อเปรียบเทียบการประเมินนักเรียนในโครงการ PISA 2006 พบว่า นักเรียนไทยมีความสามารถในการอ่านการรู้คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ต่ำ ส่วนด้านประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ประเทศไทยยังมีอัตราเด็กซ้ำชั้น ร้อยละ 1.9 ในระดับประถมศึกษา ในด้านงบประมาณและค่าใช้จ่ายทางการศึกษาต่อนักเรียนรายหัวในระดับประถมศึกษา ไทยสูงกว่าเพื่อนบ้านหลายประเทศ เช่น มาเลเซียและฟิลิปปินส์ แต่ต่ำกว่าแทบทุกประเทศกลุ่ม OECD นอกจากนี้อุทุมพร จามรมานและคณะ (2553 : 13-14) กล่าวว่า จากการประเมินผู้บริหารสถานศึกษา ปี 2548 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ยังขาดความเข้าใจถึงการปฏิรูปการศึกษาและบทบาทของตนเอง จึงทำให้การแก้ปัญหาผู้เรียนมีความจำกัด เน้นแต่การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การสร้างอาคารเรียน จัดซื้อคอมพิวเตอร์ การฝึกอบรมและดูงานนอกสถานที่ เป็นต้น เพื่อรองรับการประเมินภายนอก ในขณะที่ปัญหาผู้เรียนยังไม่ได้รับการแก้ไขเท่าที่ควร

ดังนั้น การปฏิรูปการศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นจะต้องปรับประยุกต์การศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปและไม่หยุดนิ่ง เพื่อให้การศึกษามีประสิทธิผลและบรรลุเป้าหมายครบถ้วนสมบูรณ์ตามที่กำหนดเอาไว้ (ถวิล มาตรฐาน. 2544 : 41) ซึ่งการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชน ถึงเวลาที่การศึกษาของชาติต้องคิดใหม่ ทำใหม่ ด้วยการส่งเสริมองค์ความรู้ เสริมทักษะให้กับนักเรียนนักศึกษา เนื่องจากการศึกษายังมีปัญหาและอุปสรรคหลายด้าน การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ สร้างคนให้เข้มแข็ง ไม่อ่อนแอ ปรับระบบการบริหารในองค์กร โดยเฉพาะคนและระบบราชการต้องมีการปฏิรูป สำหรับทิศทางอนาคตการศึกษาต้องส่งเสริมการแข่งขันซึ่งเป็นขบวนการที่แข็งแกร่ง นอกจากนั้นต้องปลูกฝังให้เด็กหันมานิยมการทำความดีเลิกวัดถุนิยม (จำดี สองเจริญ. 2544 : 18-20)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2552 ก : 9-42) ได้สรุปข้อเสนอการปฏิรูป การศึกษารอบสอง โดยมีประเด็นสำคัญที่ต้องการปฏิรูปอย่างเร่งด่วน 4 ประการ คือ

- 1) พัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ โดยจัดให้มีระบบการศึกษาเรียนรู้และการวัดประเมินผล การศึกษาเรียนรู้ของผู้เรียนที่เป็นมาตรฐาน จัดหลักสูตรเพื่อเอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่าง รอบด้าน พัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา และพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อ การศึกษา
- 2) พัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ ที่เป็นผู้เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ พัฒนาคู และบุคลากรที่มีคุณภาพมาตรฐานเหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง สามารถจัดการเรียน การสอนได้อย่างมีคุณภาพมาตรฐาน
- 3) พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ เพื่อให้สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในรูปแบบอื่น ๆ ที่หลากหลายมีคุณภาพ และ
- 4) พัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ ที่มุ่งเน้นการกระจาย อำนาจสู่สถานศึกษา เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง มีการบริหารจัดการตามหลัก ธรรมชาติ มีวิธีการบริหารจัดการแนวใหม่ ควบคู่กับการสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลง การบริหารจัดการการเงินและงบประมาณที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

จากปัญหาการจัดการศึกษา ความจำเป็นในการปฏิรูปการศึกษา ยุทธศาสตร์ การพัฒนาคุณภาพการศึกษาและข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษารอบสองที่กล่าวมาข้างต้น ตลอดทั้งที่ผ่านมาตัวบ่งชี้เกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษามักจะปรากฏในลักษณะของเป้าหมายที่ ต้องการให้เกิดขึ้น และปัจจุบันยังไม่มีข้อสรุปที่ชัดเจนหรือมีลักษณะที่แน่นอน อีกทั้งยังไม่พบผู้ใดทำการศึกษาว่า ตัวบ่งชี้ใดที่จะแสดงให้เห็นถึงลักษณะที่มีการปฏิรูปการศึกษารอบสอง ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการนั้นเป็นอย่างไร ซึ่งการพัฒนาตัวบ่งชี้ให้ ตัวบ่งชี้ที่ดีมีคุณภาพและสามารถนำไปใช้ได้ตรงตามสถานการณ์ที่เป็นจริงนั้นเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการดำเนินการปฏิรูปการศึกษาของสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี ดังที่วิโรจน์ สารรัตนะ (2553 : 194) ได้รวบรวมแนวคิดของนักวิชาการไว้ว่า ตัวบ่งชี้ทางการศึกษามีความสำคัญ คือ เป็นระบบเตือนสำหรับการพัฒนาสิ่งที่ต้องการและไม่ต้องการ เป็นเครื่องมือประเมินตนเอง เป็นเครื่องมือสนับสนุนการปฏิบัติงาน สนับสนุนการพัฒนา นวัตกรรม วัตถุประสงค์การนำนวัตกรรมไปปฏิบัติ นอกจากนี้ยังใช้บรรยายสภาพและลักษณะ ของระบบการศึกษา ใช้ศึกษาลักษณะการเปลี่ยนแปลง แนวโน้มและใช้ในการเปรียบเทียบ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงศึกษาเอกสารที่เกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษารอบสอง และศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวกับ 1) การจัดการเรียนรู้ 2) เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 3) การประกันคุณภาพ ภายในสถานศึกษา 4) คุณภาพครูตามแนวปฏิรูปการศึกษา 5) คุณภาพสถานศึกษาและ

แหล่งเรียนรู้ 6) การบริหารการเปลี่ยนแปลง 7) การกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา 8) การบริหารตามแนวปฏิรูปการศึกษา 9) ธรรมชาติที่มีความโปร่งใส 10) งบประมาณที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 11) การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง และ 12) ประสิทธิภาพของโรงเรียน ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปเพื่อเป็นกรอบแนวคิดได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และที่เป็นหัวใจสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ คือ กระบวนการสร้างและพัฒนาตัวบ่งชี้ที่ถูกต้อง โดยใช้วิธีการเชิงคุณภาพ ร่วมกับวิธีการเชิงปริมาณ มาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้เป็นอย่างดี ทำให้งานวิจัยมีความชัดเจน ตรงประเด็น ครบคลุม และมีความน่าเชื่อถือของการพัฒนาตัวบ่งชี้ลักษณะที่มีการปฏิรูป การศึกษารอบสอง ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานสามารถนำตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้นไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินการและประเมินผล การดำเนินการ ตลอดจนทั้งหน่วยงานต้นสังกัดสามารถใช้เป็นแนวทางในการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินการปฏิรูปการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพตามเจตนารมณ์ของ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และบังเกิดผลการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมต่อการพัฒนาทางด้านการศึกษา อันจะส่งผลต่อ การพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยซึ่งเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าของประเทศชาติต่อไป

คำถามการวิจัย

1. ตัวบ่งชี้ลักษณะที่มีการปฏิรูปการศึกษารอบสอง ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด กระทรวงศึกษาธิการ มีอะไรบ้าง
2. โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวบ่งชี้ลักษณะที่มีการปฏิรูป การศึกษารอบสอง ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ที่พัฒนาขึ้นกับ ข้อมูลเชิงประจักษ์มีความสอดคล้องกันหรือไม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างและพัฒนาตัวบ่งชี้ลักษณะที่มีการปฏิรูปการศึกษารอบสอง ของสถาน ศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ
2. เพื่อทดสอบความสอดคล้องของโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของ ตัวบ่งชี้ลักษณะที่มีการปฏิรูปการศึกษารอบสอง ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกระทรวง ศึกษาธิการ ที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สมมุติฐานการวิจัย

ความสัมพันธ์ของโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวบ่งชี้ลักษณะที่มี การปฏิรูปการศึกษารอบสอง ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ยกเว้น โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ และโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ปีการศึกษา 2553 จำนวน 28,971 โรงเรียน จาก 77 จังหวัด ทั่วประเทศ โดยมีผู้อำนวยการโรงเรียนและครู จำนวน 295,932 คน (สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554 : 10)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ยกเว้น โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ และโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ปีการศึกษา 2553 จำนวน 100 โรงเรียน จาก 19 จังหวัด ทั่วประเทศ โดยผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 100 คน และ ครูที่ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้า 4 กลุ่มงานหรือรองผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 400 คน รวมทั้งสิ้น 500 คน

1.2 ขอบเขตด้านกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญซึ่งให้ข้อมูลในเรื่องที่ศึกษามี 3 กลุ่ม ดังนี้

- 1) การประเมินกรอบแนวคิด ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน
- 2) การสร้างตัวบ่งชี้ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ 5 คน
- 3) การคัดเลือก ประเมินและตรวจสอบตัวบ่งชี้ โดยการประเมิน

ความสอดคล้อง ของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน

1.3 กรอบแนวคิด

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาทฤษฎี หลักการ แนวคิดและสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับตัวบ่งชี้ ตลอดจนทฤษฎี หลักการ แนวคิดและสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการศึกษา ดังนี้

1.3.1 กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี

จากการปฏิรูปการศึกษารอบสอง รัฐบาลจะมุ่งเน้นให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยมีเป้าหมายหลัก 3 ประการ คือ พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเรียนรู้ของคนไทย เพิ่มโอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารและจัดการศึกษา และมีกรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษา 4 ประการ คือ พัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ พัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ และพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ จากนั้นบูรณาการและสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ได้ 11 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้
2. เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
3. การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
4. การพัฒนาคุณภาพครูตามแนวปฏิรูปการศึกษา
5. การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้
6. การบริหารการเปลี่ยนแปลง
7. การกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา
8. การบริหารตามแนวปฏิรูปการศึกษา
9. ธรรมชาติที่มีความโปร่งใส
10. งบประมาณที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
11. การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง

1.3.2 กรอบแนวคิดในการดำเนินการวิจัย

การวิจัย แบ่งเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย มีขั้นตอน ดังนี้

- 1.1 ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 1.2 วิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างกรอบแนวคิด
 - 1.3 ประเมินกรอบแนวคิด โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน
- ระยะที่ 2 การสร้างและพัฒนาตัวบ่งชี้ มีขั้นตอน ดังนี้
- 2.1 ร่างตัวบ่งชี้
 - 2.2 สัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ 5 คน เพื่อสร้างตัวบ่งชี้
 - 2.3 คัดสรร ประเมินและตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของตัวบ่งชี้ โดยผู้เชี่ยวชาญ 9 คน
 - 2.4 ปรับปรุงแก้ไขตัวบ่งชี้ และนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา
- ระยะที่ 3 การทดสอบความสอดคล้องของโมเดล มีขั้นตอน ดังนี้
- 3.1 นำแบบสอบถามไป Try out
 - 3.2 หาค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่น
 - 3.3 ปรับปรุงแก้ไขเป็นฉบับจริง
 - 3.4 เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง
 - 3.5 วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน CFA
 - 3.6 ทดสอบความกลมกลืน
 - 3.7 ปรับแก้โมเดล

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การปฏิรูปการศึกษารอบสอง หมายถึง การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) ที่รัฐบาลมุ่งเน้นให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ซึ่งมีเป้าหมายหลัก 3 ประการ คือ พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเรียนรู้ของคนไทย เพิ่มโอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมใน การบริหารและจัดการศึกษา โดยมีกรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษา 4 ประการ คือ พัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ พัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ และพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่
2. ตัวบ่งชี้ หมายถึง สารสนเทศที่ใช้บ่งชี้ บ่งบอกสภาพการณ์หรือสภาวะในลักษณะใดลักษณะหนึ่งของสิ่งที่กำลังศึกษาหรือมุ่งวัดในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง ซึ่งเป็นค่าที่สังเกตได้ทั้งเชิงปริมาณหรือคุณภาพที่บอกความหมายหรือสภาวะที่ต้องการศึกษาเป็นองค์รวมอย่างกว้างๆ แต่มีความชัดเจนเพียงพอในการประเมินสภาพที่ต้องการศึกษาได้

3. การสร้างและพัฒนาตัวบ่งชี้ หมายถึง กระบวนการเพื่อให้ได้มาซึ่งสารสนเทศที่ใช้บ่งบอกลักษณะที่มีการปฏิรูปการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการทดสอบความกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยวิธีการวิเคราะห์ห้อยค่าประกอบเชิงยืนยัน

4. การวิเคราะห์ห้อยค่าประกอบเชิงยืนยัน (CFA) หมายถึง วิธีการทางสถิติที่ใช้เพื่อพิสูจน์ ตรวจสอบหรือยืนยันทฤษฎี ที่ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับแบบแผนและโครงสร้างความสัมพันธ์ของข้อมูล ซึ่งจะตรวจสอบว่าข้อมูลเชิงประจักษ์มีความสอดคล้องกลมกลืนกับสมมติฐานเพียงใด

5. นำหนักห้อยค่าประกอบ หมายถึง ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรกับห้อยค่าประกอบ โดยพิจารณาจากการคัดเลือกห้อยค่าประกอบที่มีค่าเท่ากับหรือมากกว่า 0.30

6. โมเดลความสัมพันธ์ หมายถึง รูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง (Latent Variables) และตัวแปรที่สังเกตได้ (Observed Variables)

6.1 ตัวแปรแฝง วิธี CFA นิยมเรียกว่าห้อยค่าประกอบ (Factors) หมายถึง ตัวแปรที่วัดค่าโดยตรงไม่ได้ ซึ่งเป็นปริมาณของภาวะสันนิษฐานทางทฤษฎีที่ผู้วิจัยคาดการณ์ว่าเป็นสาเหตุของข้อคำถามหรือกลุ่มข้อคำถามที่มีค่าแน่นอน การศึกษาตัวแปรแฝงต้องศึกษาและประมาณค่าจากตัวแปรที่สังเกตได้แทน

6.2 ตัวแปรสังเกตได้ วิธี CFA นิยมเรียกว่าตัวบ่งชี้ (Indicators) หมายถึง ตัวแปรที่สามารถวัดได้โดยตรง เพราะสามารถบ่งชี้ถึงความมีอยู่จริงของตัวแปรแฝงได้

7. ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง หมายถึง การที่ตัวบ่งชี้ในโมเดลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสามารถให้สารสนเทศที่เกี่ยวกับคุณลักษณะของสิ่งที่ต้องการศึกษาได้อย่างถูกต้อง และตรงกับสภาพความเป็นจริง ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ตรวจสอบได้จากผลการวิเคราะห์โมเดลเชิงทฤษฎีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยใช้สถิติไค-สแควร์ ตรวจสอบสมมติฐาน และใช้ค่าดัชนีวัดความกลมกลืนเป็นค่าวัดความสอดคล้องของโมเดล

8. โมเดลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ หมายถึง ผลการวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ พบว่า ค่าสถิติไค - สแควร์ (Chi - Square statistics) มีค่าต่ำมากหรือมีค่ายิ่งเข้าใกล้ศูนย์เท่าไรแสดงว่าข้อมูลโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และมีค่าความน่าจะเป็น (p-value) เข้าใกล้ 1 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of Fit Index : GFI) ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (Adjust Goodness of Fit Index : AGFI) มีค่าเท่ากับหรือเข้าใกล้ 1 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดัชนีวัดความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (Root Mean Square Error of

Approximation : RMSEA) มีค่าน้อยกว่า .05 และ ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (Relative Chi-Square) ต้องมีค่าไม่เกิน 3

9. ตัวบ่งชี้ลักษณะที่มีการปฏิรูปการศึกษารอบสอง ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง ลักษณะของสถานศึกษาที่กำหนดหรือระบุว่ามีรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง หรือชี้ให้เห็นถึงสภาพการณ์ที่เป็นการดำเนินงานในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง ที่บ่งบอกได้ว่าสถานศึกษานั้นมีการปฏิรูปการศึกษารอบสอง

10. ตัวแปรแฝง ลักษณะที่มีการปฏิรูปการศึกษารอบสอง ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ มีรายละเอียด ดังนี้

10.1 การจัดการเรียนเรียนรู้ หมายถึง การที่ครูผู้สอนปรับการเรียนเปลี่ยนการสอน โดยยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด การจัดการกระบวนการจัดการเรียนการสอนต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ เน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้บูรณาการตามความเหมาะสม จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะกระบวนการคิด เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ส่งเสริมบรรยากาศ สภาพแวดล้อม วัสดุการเรียน วัสดุการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ และมีการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ และการทดสอบเหมาะสมกับผู้เรียน ในแต่ละระดับการศึกษา

10.2 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา หมายถึง การจัดให้มีการนำเอาเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสมมาใช้ในการบริหารและการจัดการเรียนรู้ของนักเรียน มีการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้งการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่า และเหมาะสมกับกระบวนการบริหารและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนบุคลากรได้รับการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

10.3 การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินการของสถานศึกษาให้บุคลากรทุกคนมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สามารถดำเนินการประเมินตนเองได้ นำเอามาตรฐานและตัวบ่งชี้เป็นหลักในการทำงาน จัดระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายใน และนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนา

10.4 การพัฒนาคุณภาพครูตามแนวปฏิรูปการศึกษา หมายถึง การที่ครูได้รับการส่งเสริม สนับสนุน ให้ได้รับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ทั้งเทคนิค วิธีการ ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครูอยู่เสมอ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีคุณภาพตรงตามมาตรฐานวิชาชีพครู

10.5 การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาสถานศึกษา ปรับปรุงการบริหารจัดการที่สนับสนุน ส่งเสริมการสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของบุคลากรทุกคนและอำนวยความสะดวกทรัพยากรทุกอย่างเพื่อการเรียนรู้ เช่น สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นเพื่อการเรียนรู้ ให้สถานศึกษามีแหล่งเรียนรู้ มีห้องสมุด ห้องปฏิบัติการเหมาะสมเพียงพอ

10.6 การบริหารการเปลี่ยนแปลง หมายถึง การใช้ภาวะผู้นำของผู้บริหารในการปฏิบัติงาน โดยเริ่มต้นจากการริเริ่มพัฒนา ปรับแก้แนวคิด เปลี่ยนแปลงรูปแบบ การปฏิบัติงานของตนเอง เกี่ยวกับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและพัฒนาเป้าหมาย โครงสร้าง และกระบวนการบริหาร แล้วสร้างจิตสำนึกต่อบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้ตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องเปลี่ยนแปลง ให้ทุกคนรู้สึกว่าคุณคนได้รับผลประโยชน์ ซึ่งจะทำให้บุคลากรทุกคนร่วมมือร่วมใจเต็มที่ มีการสนับสนุนส่งเสริมในการสร้างสำนักแห่งความเป็นเจ้าของ ตลอดจนการติดตามความก้าวหน้าการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอและรู้จักใช้วิธีการบริหารการเปลี่ยนแปลงให้สัมพันธ์สอดคล้องกับเป้าหมายสูงสุดของสถานศึกษา

10.7 การกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา หมายถึง การให้อำนาจในการบริหารหรือให้อำนาจในการตัดสินใจตามความจำเป็นต้องการของสถานศึกษา โดยการถ่ายโอนอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบและการตัดสินใจจากส่วนกลางหรือศูนย์รวมอำนาจไปสู่สถานศึกษา อีกทั้งเป็นการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้สถานศึกษา และให้สถานศึกษามีอำนาจในการปกครอง ดูแล บำรุงรักษา ใช้ จัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา เพื่อการปรับปรุงหรือพัฒนาสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จได้อย่างเป็นรูปธรรม

10.8 การบริหารตามแนวปฏิรูปการศึกษา หมายถึง การสร้างการรับรู้และยอมรับนโยบาย การปรับวัฒนธรรมองค์กร ยุทธศาสตร์องค์การ สร้างมนุษย์สัมพันธ์ และสร้างวิสัยทัศน์ร่วม เป็นการบริหารที่เน้นการดำเนินจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของนักเรียน โดยการเผยแพร่แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา พัฒนาระบบข้อมูล สารสนเทศ ควบคุม ตรวจสอบ และประเมินผลการบริหารจัดการ วิจัยและนิเทศพัฒนา

10.9 ธรรมชาติที่มีความโปร่งใส หมายถึง การดำเนินงานต่าง ๆ อย่างเปิดเผย มีกระบวนการจัดทำงบประมาณที่สมเหตุผล เป็นไปตามระเบียบโปร่งใสชัดเจน มีสารสนเทศครบถ้วน ถูกต้อง มีกลไกและปรับปรุงกลไกการตรวจสอบผลการดำเนินงานในทุกชั้นตอน และมีการรายงานผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ

10.10 งบประมาณที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง วิธีการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา บูรณาการเข้ากับการจัดทำงบประมาณ กำหนดรายจ่ายที่ชัดเจน โดยคำนึงถึงความคุ้มค่า ลดขั้นตอนของกระบวนการบริหารงบประมาณ เพื่อเพิ่มความคล่องตัว มีความรับผิดชอบต่อผลิตผลและผลลัพธ์ ให้ความสำคัญกับการใช้งบประมาณในการพัฒนาผู้เรียนที่จะนำไปสู่การบรรลุจุดมุ่งหมายในการพัฒนาการศึกษา

10.11 การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง หมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคลากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการต่าง ๆ เช่น มีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ และร่วมประเมินผล ตลอดจนสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการบริหารภายในองค์กร มีการแสวงหาความร่วมมือจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ด้านความสัมพันธ์ ด้านพัฒนาการศึกษา และด้านสนับสนุนการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จด้วยดี

11. ผู้อำนวยการโรงเรียน หมายถึง ผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนและปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่จัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ยกเว้น โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์และโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

12. ครู หมายถึง ผู้ที่ดำรงตำแหน่งครูและปฏิบัติหน้าที่หัวหน้ากลุ่มงาน 4 กลุ่ม คือ กลุ่มบริหารวิชาการ กลุ่มบริหารงบประมาณ กลุ่มบริหารทั่วไป และกลุ่มบริหารงานบุคคล หรือรองผู้อำนวยการโรงเรียนซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในกลุ่มงานดังกล่าว ในโรงเรียนที่จัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ยกเว้น โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์และโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

13. สถานศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ยกเว้น โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์และโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

14. ผู้เรียน หมายถึง นักเรียนในโรงเรียนที่จัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการ

การศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ยกเว้น โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์และโรงเรียน
การศึกษาพิเศษ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ได้องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับตัวบ่งชี้ลักษณะที่มีการปฏิรูปการศึกษารอบสอง
ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสามารถนำ
ตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้น ไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินการและประเมินผลการดำเนินการ ตลอดจนทั้ง
หน่วยงานต้นสังกัดสามารถใช้เป็นแนวทางในการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล
การดำเนินการปฏิรูปการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

ข้อตกลงเบื้องต้นในการวิจัย

การพัฒนาตัวบ่งชี้ลักษณะที่มีการปฏิรูปการศึกษารอบสอง ของสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการในครั้งนี้ เป็นการวิจัยที่เน้นการพัฒนาเฉพาะตัวบ่งชี้
ปัจจัยป้อน (Input indicators) และตัวบ่งชี้กระบวนการดำเนินงาน (Process indicators)
ซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษารอบสอง